

MATEJA FUMIĆ BISTRE

ONOMASTIČKI POGLED NA MATIČNE KNJIGE KRŠTENIH ŽUPE JABLANAC (1860. – 1895.)*

Tebi, dide.

Mateja Fumić Bistre
Ulica braće Pavlinića 3a
HR 51000 Rijeka
mfumic@ffri.hr

UDK: 81'373.23(497.5Jablanac)
929.53(497.5Jablanac)
Izvorni znanstveni članak
1.09.2019.

U radu se ekscerpiraju, analiziraju i komentiraju antroponimijski podatci krštenika upisanih u dvjema matičnim knjigama krštenih župe Jablanac u razdoblju od 1860. do 1895. godine, koje su snimljene na mikrofilmove i dostupne na mrežnoj stranici www.familysearch.org.

Ključne riječi: Jablanac, antoponimija, onomastika, hrvatski jezik

Uvod

Jablanac (Ablana) pretpovijesno¹ je naselje koje se nalazi u Ličko-senjskoj županiji, nedaleko Senja, a čija župa obuhvaća područje između župa Starigrad i Prizna². Prvi je put jablanačko ime zapisano 1179. godine na jednoj listini kojom "sklapaju Maličnik sin župana Borislava, njegov brat župan Strojan, Porugan, Mirko sin župana Bogdana i drugi njihovi rođaci mir s rapskim izaslanicima biskupom Andrijom, sudcima Stjepanom i Mihom Dabranom Theodorovim i drugim plemićima"³. Iste se godine ondje gradi i crkva sv. Nikole, a nešto manje od stoljeća kasnije Jablanac je proglašen slobodnim kraljevskim gradom i župnim središtem⁴. Srednjovjekovne su prilike za župu Jablanac bile vrlo složene jer je neprestano bila pod upravom rapske i ninske biskupije, a potonjoj je na koncu i pripadala sve do 16. stoljeća.

Tada se slika stanovništva jablanačkog, ali i cijelog podgorskog kraja znatno mijenja. Naime, zbog čestih turskih prijetnji, domicilno stanovništvo

¹ O arheološkim istraživanjima na području Jablanca v. više u Š. BALEN, 1979, 6–12 i M. BOGOVIĆ, 2018.

² v. više M. BOGOVIĆ, 2018, 43.

³ Š. BALEN, 1979, 12.

⁴ v. više M. BOGOVIĆ, 2018, 47.

napušta svoj kraj u koji dolaze Hrvati Bunjevci, "jedan od najvitalnijih ogranaka hrvatskoga naroda koji i danas živi u većim skupinama u Mađarskoj, Bačkoj, Baranji, Dalmatinskoj zagori, Ravnim kotarima, Lici, Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru, zapadnoj Bosni i zapadnoj Hercegovini"⁵. Dolaskom Bunjevaca u Jablanac obnavlja se djelovanje župe, a ono što je iz povijesnog, ali i onomastičkog gledišta zanimljivo, u Podgorje dolaze brojna nova prezimena (potvrđena i u proučavanome korpusu), čija se rodbinska povezanost može pratiti s drugim Bunjevcima u Liču, Imotskom ili zadarskom zaleđu⁶.

O važnosti i vrijednosti onomastičkih istraživanja pisano je nebrojeno puta u uvodnim redcima gotovo svakoga rada koji se njima bavi. Nama preostaje tek potvrditi te već utvrđene misli jezikoslovaca koji su svojim istraživanjima dali obol proučavanju arhivske građe, napose matičnih knjiga, i svojim radom pokušati doprinijeti daljnjem istraživanju hrvatske antroponimije.

Matične knjige krštenih⁷ župe Jablanac (1860. – 1895.)

U središtu su našega istraživanja dvije matične knjige krštenih župe Jablanac⁸ koje obuhvaćaju razdoblja od 4. siječnja 1860. do 30. prosinca 1880. te od 6. siječnja 1881. do 26. prosinca 1895. Obje su knjige snimljene na mikrofilmove te su dostupne javnosti na mrežnoj stranici www.familysearch.org⁹. Prvu je knjigu od 4. siječnja 1860. do 22. listopada 1865. vodio Petar Vrbanić (*Petrus Verbanić*), a drugu od 1. studenog 1865. do 6. siječnja 1881.

⁵ R. Pavelić prema Š. BALEN, 1979, 31.

⁶ V. više Š. BALEN, 1979, 32–37.

⁷ Na naslovnici prve matične knjige stoji naslov *Matična knjiga rođenih za Jablanac i Stinicu od 1860. do 1890. godine*, a na naslovnici druge *Matica krštenih župe jablanačke 1881*. S obzirom na to da je redosljed upisivanja krštenika određen kronologijom krštenja, ove knjige treba čitati kao matične knjige krštenih.

⁸ Župa Jablanac obuhvaća područje od Starigrada do Prizne, odnosno sljedeća naselja: *Jurkuša, Trsine, Klenove Zidine, Lug, Brisine Male, (Nova) Vlaka, Pećca, Josinovac, Drndić, Živi Bunari, Torak, Stinica Gornja, Staze, Dundović Podi, Stinica, Stinica Donja, Mršići, Balenska Draga, Alan, Dolac, Podkuke, Panos, Dubrave, Podstrana, Mirovo, Njive, Lokvica, Jezero, Zavrtnica, Bilenski Podi, Rakovica, Rtova, Dragičević Podi, Dušikrava, Trolokve, Vranjak, Crnjatkuša i Štokić Podi*, v. više M. BOGOVIĆ 2018, 44.

⁹ Ova je mrežna stranica nastala u sklopu hvalevrijednoga projekta Genealoškoga društva *Utah* koji sponzorira Crkva Isusa Krista, svetaca posljednjih dana iz Ute. Riječ je o projektu kojim se želi matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih diljem svijeta digitalizirati i učiniti dostupnim javnosti. Više o projektu u: L. SEMENSKI, *Arhivi i genealoška istraživanja*, Zagreb, 2018. (diplomski rad) te na mrežnoj stranici <https://www.familysearch.org/en/about>. Za proučavanu su župu dostupne još i matične knjige vjenčanih (1860. – 1906.) i umrlih (1860. – 1890.)

Ivan Ivšić (*Ioannes Ivšić*). Dva je zapisa u drugu matičnu knjigu unio Fran Dominer, svetojurski župnik, 25. lipnja 1895. U načinu vođenja matičnih knjiga ove dvojice župnika nema značajnije razlike, no treba naglasiti da je Petar Vrbanić, iako je vodio matičnu knjigu na latinskome jeziku, beziznimno prezimena *Bilen* i *Balen* zapisivao s jednim /l/, dok je Ivan Ivšić u latinskoj, ali i dijelu hrvatske matične knjige ova prezimena bilježio s dvama /l/, uz česte izuzetke. Možemo reći da su njegovo vođenje knjiga obilježile brojne grafijske nedosljednosti u pisanju imena (*Margaritha* / *Margheritha*, *Theresa* / *Theresia*, *Nicolaus* / *Nicholaus*, *Grubešić* / *Grubišić*, *Meršić* / *Mršić*), dok su zapisi prvoga zapisivača znatno dosljedniji.

Matične su knjige pisane tablično, a rubrike su na latinskome i hrvatskome jeziku (sve do 6. siječnja 1881. bilježi se u stariju knjigu čije su rubrike na latinskom iako su svećenici upisivali imena krštenika na hrvatskome od 2. siječnja 1878., što se poklapa s pravilom o bilježenju matičnih knjiga na hrvatskome jeziku od 1878. godine¹⁰). Iz rubrika se redom daje iščitati redni broj upisa, datum rođenja i datum krštenja krštenika, zatim osobno ime krštenika, bilješka o tome je li dijete zakonito ili ne, ime i prezime roditelja i njihov stalež, vjeroispovijest roditelja, adresa stanovanja, imena i prezimena kumova, njihova vjeroispovijest i stalež, ime i prezime župnika te njegova služba i naposljetku rubrika za različite opaske. Iako je prvi upis nakon rednoga broja krštenika datum rođenja, djeca su upisivana kronologijom prema datumu krštenja¹¹, što se vidi i iz sljedećega prikaza upisa s kraja veljače i početka ožujka 1867. godine:

Tabl. 1. Prikaz upisa krštenika s kraja veljače i početka ožujka 1867. godine

Redni broj krštenika	Ime i prezime krštenika	Datum rođenja	Datum krštenja
9.	Lucia Šegota	27. veljače 1867.	28. veljače 1867.
10.	Gregorius Meršić	3. ožujka 1867.	5. ožujka 1867.
11.	Ioanna Meršić	5. ožujka 1867.	6. ožujka 1867.
12.	Antonia Miškulin	28. veljače 1867.	8. ožujka 1867.

U rubrici imena upisuje se samo osobno ime te eventualno jedno ili više krsnih imena, najčešće odvojeno zarezom.

¹⁰ M. PAVER – G. GLEDEC, 2009, 38.

¹¹ U daljnjem se tekstu na nekoliko mjesta navode datumi upisa krštenika. U svim je zapisima riječ o datumu krštenja jer su prema tome datumu djeca upisivana u matičnu knjigu.

U rubrici o zakonitosti ili nezakonitosti djeteta ponekad stoji i bilješka kada je nezakonito dijete "ozakonjeno", primjerice kao u zapisu od 2. lipnja 1881.: "Kroz vjenčanje u Poli postalo zakonito", iako su takve bilješke češće u posljednjoj rubrici.

U zapisivanju imena roditelja, ako je dijete zakonito, prvo se bilježi ime i prezime oca, potom ime majke i njezino djevojačko prezime te njihov stalež. Najčešće su tako upisani kao *confinarii*, odnosno *graničari* (ovaj stalež pratimo do srpnja 1880., što se poklapa s raspadom Vojne krajine i njezinim pripajanjem matici zemlji 1881. godine¹²) ili težaci (osobito od 1880. godine), no ima upisa kao što su *mornar*, *poštar* i *trgovac*, *sitničar*, *šostar*, *vojniki*, dakle nakon raspada Vojne krajine upisuju se zanimanja ljudi, a ne staleži. Ako je dijete nezakonito i nepriznato, upisuje se samo ime majke, primjerice: "Poła, kći pokojnoga Stipana Balen, služavka, neudata"¹³. Pri upisivanju staleža ili zanimanja, ono je najčešće upisivano u množini, što znači da bi i žena udajom pripala istom staležu kao i njezin suprug. Ako je dijete nezakonito, ali bi kasnijom ženidbom roditelja postalo zakonito, ime oca se upisivalo ili ispod imena majke ili, kao i u zakonite djece, prvo ime oca pa ime majke.

U rubrici u koju se upisivalo ime i prezime kumova, također se dodavao njihov stalež ili zanimanje, međutim znatno rjeđe nego kada je riječ o roditeljima. Primjećujemo da su se bilježila samo ona zanimanja koja su se smatrala uglednima: *confinarii*, *nauta*, *capo*, odnosno *graničari*, *mornar*, *učitelj*, *zdravlja čuvar*, *čuvar pomorskoga zdravlja*, *spekulant*, *šostar*, *obćinski pandur*, *carinski prijemnik*, *čestar*, *financialni pomorski nadstražar*. No ne vjerujemo da je ovakvo bilježenje bilo isključivo s ciljem isticanja zanimanja kumova, već je vjerojatno služilo kao identifikacija zbog toga što je inventar imena i prezimena relativno oskudan.

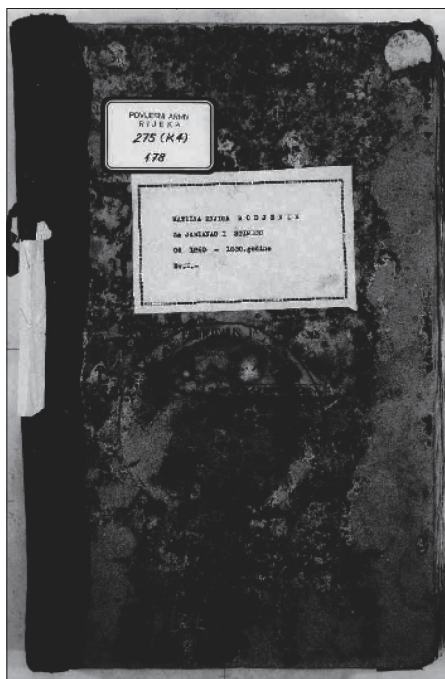
U posljednjoj su rubrici upisivane različite bilješke, primjerice je li riječ o blizancima, zatim napomene o naknadnom priznavanju djece koje je mogao napisati svećenik ("Bariša Bilen spripoznaje se otcem ovoga djeteta"¹⁴) ili otac djeteta (što zaključujemo prema drugačijem rukopisu i ja-formi kojom je bilješka zapisana, kao u primjeru od 9. prosinca 1890.: "Ja Anton Hreljanović poznajem se otcem ovoga djeteta"). Osim toga, u rubrici se mogu pronaći i noviji zapisi matičara o vjenčanju ili smrti koje od upisanih osoba.

Ako je dijete rođeno mrtvo, tada nije upisivano njegovo ime, već bi se preko obiju stranica knjige upisivale bilješke poput:

¹² V. više P. ROGIĆ, 1981, 212.

¹³ Zapis od 17. rujna 1882.

¹⁴ Zapis od 16. lipnja 1880.

Sl. 1. Naslovnica *Matične knjiga rodjenih za Jablanac i Stinicu od 1860. do 1890. godine*

Maria (220) / *Marija* (167) / *Mara* (9) / *Marica* (2), *Ana* (114) / *Anna* (75), *Manda* (112) / *Magdalena* (63), *Catharina* (92) / *Kata* (77), *Lucia* (80) / *Lucija* (72) / *Luca* (7), *Matija* (74) / *Mathia* (66) / *Matia* (5), *Ika* (59) / *Joanna* (54) / *Ivka* (1), *Eva* (28) / *Haeva* (27) / *Heva* (5), *Roza* (27) / *Roža* (18) / *Rosalia* (2), *Antonia* (21) / *Tonka* (2), *Helena* (12) / *Jela* (11) / *Hellena* (5) / *Elena* (1), *Margaritha* (7) / *Margheritha* (1), *Martha* (7), *Paulina* (6), *Theresa* (5) / *Theresia* (4) / *Tera* (3) / *Tereza* (2), *Vica* (5) / *Vincentia* (4) / *Vicentia* (1), *Francisca* (4) / *Francika* (3), *Josepha* (4), *Barbara* (3) / *Bara* (7) / *Barica* (2), *Mika* (3) / *Michaela* (1), *Anđa* (2), *Apolonia* (2), *Božica* (2), *Carolina* (2), *Dragica* (2), *Matthea* (2), *Pola* (2), *Silva* (2), *Thomasina* (2), *Želja* (2), *Marija Mandalena* (1), *Adele* (1), *Agnes* (1), *Amalia* (1), *Biliana* (1), *Caecilia* (1), *Clara* (1) / *Klara* (1), *Georgina* (1), *Herminia* (1), *Juliana* (1) / *Julika* (1) / *Julka* (1), *Ljubica* (1), *Ljuboslava* (1), *Milica* (1), *Mira* (1), *Petrina* (1), *Slavica* (1), *Sofia* (1), *Stefania* (1) / *Stefanija* (1), *Ursula* (1), *Vjekoslava* (1), *Vlada* (1) / *Vladica* (1), *Tekla* (1), *Kristina* (1).

¹⁵ U matične su knjige upisana i djeca koja su umrla odmah po rođenju ili su mrtvorodena, dakle nisu krštena pa nisu imala ime, zbog čega smo ih izdvojili iz ovoga broja.

"1879. dne 6. travnja rodilo se mrtvo zakonito muško dijete od 9. mjeseci Ivana i Matije Šegota iz Stinica kuć. br. 9. te bi ukopano u groblju občinskome, na mjestu za nekrstjene opredeljenomu".

Analiza osobnih imena

U korpusu je pronađeno 208 imena (od 3253 upisana krštenika)¹⁵. Imena zapisana u latinskom i hrvatskom obliku te ona koja se javljaju u deminutivno-hipokorističkom obliku smatramo etimologijski istim imenom, međutim izrazno različitim pa uz svako ime bilježimo koliko se puta javlja u korpusu:

Ženska imena

Ženska krsna imena

Antonia (1) / Tonka (1), Juliana (1), Hieronima (1), Lucia (1), Catharina (2), Joanna (1) / Johana (1), Rosaria (3) / Roza (3) / Rozaria (1), Theresa (1) / Tereza (1), Maria (6) / Marija (2), Josepha (2) / Pepina (1), Natalia (1), Anna (3) / Ana (1), Angela (1), Methildis (1) / Matilde (1), Clara (1), Lucia (1), Valeria (1), Ernestina (1), Kristina (1), Filipina (1), Francika (1), Vincentia (1), Slavka (1).

Muška imena

Ivan (112) / Joannes (101), Nikola (75) / Nicolaus (64) / Nicholaus (2) / Nicola (1), Josephus (72) / Joso (50) / Josip (11) / Jose (1), Mile (68) / Milan (1), Georgius (51) / Jure (48) / Juraj (1), Mate (48) / Matthaesus (28) / Mathias (3) / Matthias (2) / Mathaus (1) / Mattheus (1), Mihael (40) / Michael (28) / Mijat (12) / Mijo (8) / Miško (1), Dane (36) / Daniel (11), Martinus (35) / Martin (14), Stephanus (35) / Stipan (31) / Stjepan (1), Luka (33) / Lucas (32) / Lucijan (1), Gregorius (32) / Grga (19) / Grgo (1), Marcus (31) / Marko (24), Božo (27) / Natalis (25), Thomas (26) / Toma (2) / Tome (2) / Tomica (2), Petrus (25) / Petar (23), Antonius (24) / Anton (13) / Antun (2), Jacobus (24) / Jakov (13), Pave (21) / Paulus (12), Roko (18) / Rocchus (7) / Rochus (4) / Roccus (2), Franciscus (13) / Franjo (4) / Frane (2), Simeon (13) / Šime (12) / Šimun (1), Vinko (9) / Vincentius (7) / Vicko (2), Adamus (8) / Adam (5), Phillipus (8) / Philippus (4) / Filip (3), Blaž (6) / Blasius (4) / Blazius (4), Karlo (6) / Carolus (4), Lovre (6) / Laurentius (2), Andreas (5) / Jandre (5), Bartholomeus (4) / Bariša (3) / Bartol (1), Doimus (4) / Dujo (4) / Duimus (1), Elias (4) / Ilija (2), Mirko (2), Vjekoslav (2) / Alosius (1), Artur (1), David (1), Dominicus (1), Dragutin (1), Eduard (1), Eemicus (1), Emilius (1), Fabo (1), Gašpar (1), Ivan Krstitelj (1), Joannes Nepomucenus (1), Leopoldus (1), Maksimilijan (1) / Maximilianus (1), Melkior (1), Nemesianus (1), Raphael (1), Rudolf (1), Silvester (1), Sixtus (1), Victor (1), Vitalis (1) / Vitus (1), Vladimir (1), Zvonimir (1), Julio (1).

Muška krsna imena

Georgius (1), Gregorius (1), Franciscus (2), Paulus (1) / Pave (1), Nicolaus (1), Antonius (4), Joannes (4) / Ivan (2), Marcus (1) / Marko (1), Josephus (4) / Josip (1) / Joso (1), Fridericus (1), Blasius (1), Mathias (1) / Mate (2), Jacobus (1), Joachimus (1), Simeon (2), Maria (1), Hieronimus (1), Dragoslav (1), Bartholomeus (1), Carolus (2), Petrus (2), Milan (1) / Mile (1), Ivan Nepomuk (1), Krešimir (1), Stipan (1), Angel (1), Ivan Kapistran (1), Fobo (1), Toma (1), Srećko (1), Ludvig (1).

Svi su krštenici upisani kao rimokatolici pa su onda i gotovo sva imena u dvjema proučavanim matičnim knjigama kršćanskoga sloja, što odgovara odlukama Tridentuskoga koncila prema kojima svi rimokatolički krštenici moraju nositi imena kršćanskih svetaca¹⁶. U korpusu je, u objema knjigama, pronađeno tek nekoliko imena narodnoga, slavenskoga sloja¹⁷, i to: *Ljuboslava, Ljubica, Biliana, Božica, Dragica, Vladica, Vlada, Slavica, Slavka, Želja, Mira, Milica* i *Vjekoslava* za žene te *Bariša, Vladimir, Zvonimir, Mirko, Dragoslav, Dragutin, Vjekoslav, Srećko* i *Milan / Mile* za muškarce. Prva dva ženska imena, *Ljuboslava* i *Biliana*, u korpusu su zapisana različito, prvo s digrafom, drugo bez, odnosno s /i/ umjesto /j/ uz /l/. Kako je riječ o imenima slavenskoga sloja koja zapisivač nije mogao napisati u latinskome obliku, pretpostavljamo da je primijenio pravilo o nebilježenju intervokalnoga /j/ u središnjem slogu riječi, kakvo uočavamo u bilježenju imena *Sofia, Valeria, Mathia* ili *Maria*, dok u imenu *Ljuboslava*, gdje se /j/ nalazi na početku sloga, to pravilo ne primjenjuje.

Nakon što su se u korpusu počela upisivati hrvatska imena krštenika, i dalje su bila aktualna neka grafijska pravila koja su vrijedila u pisanju latinskih oblika imena. Tako je žensko ime *Matija* bilo bilježeno bez intervokalnoga /j/ te često s fonemom /h/ iza /t/: *Mathia/Matia*. Isto je bilo i s imenom *Marija* koje se često bilježilo kao *Maria*. Prvi zapis imena *Matija*, dakle s intervokalnim /j/, bilježimo 27. svibnja 1878., a *Marija* 13. rujna 1878. U imenima koja su se u ondašnje vrijeme "osjećala" kao strana i dalje pratimo nebilježenje intervokalnoga /j/ pa je tako 1. rujna 1879. rođena *Marija Valeria Štiglić*, a 9. lipnja 1888. *Vjekoslav, Felician, Ivan Lukatela*. Usporedbe radi, ime *Mijo* uredno je bilježeno s intervokalnim /j/ jer ga je zapisivač smatrao narodnim imenom (iako je izvedeno iz imena *Mihael*). Izdvojit ćemo i ime *Stanislaus*¹⁸ koje, doduše, ne pripada kršteniku, već njegovu ocu, a zanimljiv je i rijedak pokušaj latiniziranja narodnoga imena latinskim sufiksom *-us*.

Nalazimo i jedno ime keltskoga (*Artur*), više njih klasičnog (*Silva, Sofia, Helena / Hellena, Apolonia, Valeria, Nemesianus, Julio, Juliana Maximilian / Maksimilijan, Sixtus*) podrijetla te nekoliko germanskoga (*Hermina, Ernestina, Eduard, Rudolf i Ludvig*). Iako je takvih imena premalo da bi se mogao donijeti pravovaljan zaključak, primjećujemo da su češće djeca viših službenika ili carskih

¹⁶ A. FRANČIĆ, 2016, 496.

¹⁷ U korpusu nalazimo više imena koja su deminutivnoga i hipokorističkoga oblika i kao takva postala su dio slavenske antroponimije, primjerice: Ivana > Ivka > Ika, Antonija > Tonka, Mihaela > Mika, Mihael > Mijo. Međutim, sva ta imena nastaju pokraćivanjem imena neslavenskoga sloja pa ih ne ubrajamo u ovaj niz.

¹⁸ Zapis od 23. rujna 1873.

dužnosnika nosila, čak i za današnje vrijeme, ova rijetka imena. Spomenuti je Artur tako sin Mile Milinkovića, carskog prijemnika, i Mare Jovanović¹⁹, a kasnije su dobili i Ernestinu²⁰, Bartol Ludvig je sin Luke Bakarčića, lučkog upravitelja i Marije Bačić²¹, a Eduard sin Šime, počasnoga činovnika bečkoga društva u šumi jablanačkoj i Matilde Štiglić²². Pronašli smo dva upisa krštenika čiji roditelji ili jedan od njih nije Hrvat pa nose imena *Maximilianus Fridericus*²³ ili *Adele, Mathilda*²⁴.

Krštenici najčešće imaju samo jedno ime jer je ono ionako kršćanskoga podrijetla pa nije bilo potrebe nadjenuti djetetu još jedno, krsno ime. Izuzetci su, naravno, imena koja ne pripadaju kršćanskome sloju pa će tako već spomenuti *Nemezije* imati krsno ime *Nikola* (*Nemesianus, Nicholas*), a *Eduard Josip*. U nekim zapisima uočavamo da je prvo ime naslijeđeno, a iako je kršćanskoga podrijetla, dodjeljuje mu se i ime sveca zaštitnika, primjerice: *Vinko, Ivan Kapistran* (otac *Vinko Tićak*), *Vinko, Marko* (otac *Vinko Matijević*), *Joso, Toma* (otac *Joso Javorović*). Najčešće dijete ima samo jedno ime; tek je nekoliko zabilježenih primjera s više imena: *Aloisius, Ioannes, Antonius, Carolus*, zatim *Hermina, Antonia, Vincentia* ili *Leopoldus, Franciscus, Dragoslav*. Neki krštenici, kao i potonji, imaju drugo ili treće ime slavenskoga sloja. Pretpostavljamo da je tome tako onda kada je to ime naslijeđeno od nekoga pretka jer su krsna imena obično kršćanskoga sloja, a mali je broj hrvatskih svetaca i blaženika čije je ime slavenskoga podrijetla. Ono što bi također moglo ići u prilog ovoj tezi jest to što je takvo obično na drugom ili trećem mjestu u zapisu, dakle prednost i dalje imaju kršćanska imena.

Imena djece mogu biti motivirana imenom sveca čiji se spomendan slavi na dan njihova rođenja ili krštenja, a ponekad nose ime sveca iako su rođeni nekoliko dana prije ili kasnije njegova spomendana. Navedimo i nekoliko primjera. Dan svetog Josipa obilježava se 19. ožujka pa tako bilježimo upis krštenika *Iosephusa* od 19., 20. i 21. ožujka, dan svetog Martina obilježava se 11. studenog, a upisi imena *Martinus / Martin* zabilježeni su 1., 3., 4., 5. i 13. studenog. Spomendan svetome Blažu je 3. veljače pa je ime *Blasius* upisano uz 2. i 3. veljače, *Lucia / Lucija / Luca* od 11. do 14. prosinca (spomendan je 13. prosinca), *Nicholaus / Nikola* od 5. do 7. prosinca, a djeca rođena oko Božića

¹⁹ Zapis od 26. siječnja 1878.

²⁰ Zapis od 12. siječnja 1880.

²¹ Zapis od 4. rujna 1895.

²² Zapis od 20. svibnja 1878.

²³ Zapis od 7. prosinca 1864.

²⁴ Zapis od 7. lipnja 1883.

često su nosila ime *Natalis / Božo, Silvester* ako su rođena krajem prosinca ili početkom siječnja te imena kraljeva *Melkiora* ili *Gašpara* ako su rođeni i kršteni između 5. i 7. siječnja. *Ivan Nepomuk* krsno je ime *Zvonimiru Turini* koji je rođen 15. svibnja, a kršten 18. svibnja 1880. (spomendan *Ivanu Nepomuku* je 16. svibnja). *Ivan Krstitelj* javlja se jednom u latinskom obliku (*Ioannes Bapt.*, kršten 20. lipnja) i jednom u hrvatskom (*Ivan Krstitelj*, kršten 24. lipnja, kada se i slavi spomendan sv. Ivana Krstitelja). Ime *Marija Mandalena* bilježimo 22. srpnja, kada je djevojčica krštena, i to upravo na spomendan Marije Magdalene.

Djeca rijetko kada nasljeđuju ime roditelja, a kada nasljeđuju, najčešće je riječ o imenu oca:

Tabl. 2. Krštenici najčešće nasljeđuju ime oca

Datum rođenja krštenika	Osobno ime krštenika	Ime i prezime oca
16. ožujka 1872.	Josephus	Josephus Butković
22. ožujka 1878.	Mile	Mile Billen
10. lipnja 1879.	Ivan	Ivan Mršić
1. veljače 1880.	Luka	Luka Štokić
18. travnja 1880.	Ivan	Ivan Šegota
22. srpnja 1880.	Ivan	Ivan Štokić
20. listopada 1887.	Vinko, Ivan Kapistran	Vinko Tićak
5. srpnja 1888.	Vinko, Marko	Vinko Matijević
22. ožujka 1888.	Joso, Toma	Joso Javorović
13. listopada 1889.	Luka	Luka Miškulin
28. rujna 1895.	Mile	Mile Štokić

Rjeđe nasljeđuju prema imenu majke:

Tabl. 3. Krštenici rjeđe nasljeđuju ime majke

Datum rođenja krštenika	Osobno ime krštenika	Ime i prezime majke
21. siječnja 1887.	Marija	Marija, rod. Matijević, Vukušić
8. prosinca 1887.	Marija, Tereza	Tereza, rod. Mullohan Kacher
24. rujna 1895.	Marija	Marija, rod. Štokić, Bevandić

Bilježimo i jedan primjer nasljeđivanja imena prema imenu oca i majke:

Tabl. 4. Primjer nasljeđivanja imena prema imenu oca i majke

Datum rođenja krštenika	Osobno ime krštenika	Ime i prezime majke	Ime i prezime oca
16. srpnja 1872.	Maria, Josepha	Maria Šegota	Josephus Pollić

U ovome je slučaju riječ o nezakonitoj kćeri koja je naknadnim priznavanjem oca postala zakonita pa je možda iz takvih osobnih razloga majka nadjenula djetetu oba imena.

Slično je i s krštenikom od 5. srpnja 1888. koji je ime naslijedio prema svome djedu, majčinome ocu, jer ime oca krštenika nije nigdje zapisano, što znači da dijete nije priznato:

Tabl. 5. Primjer nasljeđivanja imena prema imenu djeda

Datum rođenja krštenika	Osobno ime krštenika	Ime i prezime majke	Ime i prezime oca
5. srpnja 1888.	Joso	Anda Dundović, kći pokoj. Jose Dundović, mornara	(nepoznato)

Među latinskim je oblicima imena teško utvrditi uporabni lik imena, primjerice je li *Catharina* bila *Katarina* ili *Kata*, *Franciscus Franjo* ili *Frane*, no u zapisima hrvatskih oblika imena uočavamo vrlo čestu uporabu imena s deminutivnim oblicima i hipokorističko-stilističkim nabojem, kako to objašnjava Petar Šimunović²⁵. Najčešće je riječ o dvosložnim imenima nastalima kraćenjem, a kako Šimunović navodi, "mnoge su osnove tu hipokorističnost izgubile pa djeluju kao osnove temeljnih, neutralnih imena"²⁶. Navodimo samo neka od njih: *Juraj* > *Jure*, *Danijel* > *Dane*, *Šimun* > *Šime*, *Matej* > *Mate*²⁷, *Josip* > *Joso*, *Dujam* > *Duje*, *Dujo*, *Pavao* > *Pave*, *Katarina* > *Kata* / *Katica*, *Lucija* > *Luca*, *Milan* > *Mile*, *Jelena* > *Jela*, *Magdalena* > *Manda*, *Marija* > *Marica* / *Mara*, *Grgur* > *Grgo* / *Grga*, *Rozalija* > *Roza* / *Roža*, *Terezija* > *Tera*, *Miško*²⁸.

Neka se imena u hrvatskome zapisu javljaju isključivo u takvome deminutivnome obliku pa tako od 1878. godine u korpusu ne nalazimo ime *Helena*, već samo njezin hipokoristički oblik *Jela* (*Helena* > *Jelena* > *Jela*), a zanimljivo je da iako ime *Joanna* spada među češća imena, u hrvatskome zapisu nema *Ivane*, već samo hipokorističkoga oblika *Ika* ili *Ivka*.

Iz popisa imena jasno je da se neka imena javljaju u svojim varijantnim oblicima (*Phillipus* / *Pilippus*, *Nicolaus* / *Nicholaus*, *Helena* / *Hellena*, *Doimus* / *Duimus*), gdje je riječ o grafijskim različitostima i vjerojatno su ovisila o zapisivačevoj odluci kako će zabilježiti koje ime.

²⁵ V. više P. ŠIMUNOVIĆ, 2009, 149.

²⁶ P. ŠIMUNOVIĆ, 2009, 149.

²⁷ Iako bi *Mate* moglo biti kontrahirano, deminutivno ime i od *Mattija*, u korpusu su sva pronađena imena *Mathia* / *Matia* / *Matija* bila nadjenuta ženskoj djeci pa zbog toga to ime isključujemo iz ovoga zapisa.

²⁸ Pretpostavljamo da je riječ o hipokorističnom obliku imena *Mihael*.

Sl. 2. Unutrašnjost *Matice krštenih župe jablanačke* 1881.

Analiza prezimena

Prezimana se krštenika u objema matičnim knjigama ne upisuju u rubriku o imenu krštenika, ali je zbog tradicijskih razloga koja vrijede do danas za očekivati da dijete nasljeđuje ime oca, odnosno djeda po majčinoj strani ako nije priznato.

Prezimana se roditelja upisuju, uključujući i djevojačka prezimena majki, primjerice: *Maria, natae Dundović²⁹*, odnosno *Marija rođjena Dragičević³⁰*.

Neudane se žene identificiraju posredno, i to prema ocu, primjerice: *Marica, kći pokojnoga Petra Vojnović financiarnog nadstražara, neoženjena³¹*, a ista je formula osobito česta pri imenovanju kuma, koje su obično identificirane prema suprugu: *Marica supruga g. Jose Štokića³²*, *Grga Miškulin i Mara istog žena³³*, *Manda udova, žena pokojnoga Antona Miškulin³⁴* ili prema ocu: *Matia,*

²⁹ Zapis od 8. siječnja 1860.

³⁰ Zapis od 5. siječnja 1879.

³¹ Zapis od 8. ožujka 1878.

³² Zapis od 8. ožujka 1878.

³³ Zapis od 10. ožujka 1878.

³⁴ Zapis od 31. ožujka 1878.

*kći Nikole Rubčić*³⁵, *Karlo Ballen i njegova kći Kata*³⁶, s ili bez naznačenog zanimanja. Rijetki su primjeri neposrednog imenovanja, kao u primjeru *Luka Čuljat i Bara Bačić*³⁷.

Muškarci su rjeđe imenovani posredno, no bilježimo i takve primjere: *Jakov, sin Ivana Miškulin*³⁸, *Ivan, sin Jose Štokića*³⁹, *Toma, sin Ivana Ballen*⁴⁰. U potonjem je primjeru takvo posredno identificiranje bilo potrebno jer otac krštenika i kum nose isto ime – *Toma Ballen*, dok u ostalima o razlozima možemo samo nagađati, no vjerojatno je ponovno riječ o potrebi razlikovanja određene osobe od one koja ima jednako ime i prezime.

Zbog slične je potrebe za identifikacijom nastalo i nekoliko neslužbenih prezimena, kako ih naziva Šimunović⁴¹, ali za muškarce⁴², a svi su tvoreni prema osobnom imenu oca i sufiksom *-in*: *Ivan Šegota Nikolin*⁴³, *Nikola Vukušić Antonin*⁴⁴, *Ivan Miškulin Jandrin*⁴⁵. Takvih je primjera vrlo malo i u korpusu su ograničeni samo na prezimena kumova.

Analizom korpusa uočavamo da inventar prezimena upisanih u matice krštenih nije osobito bogat. Nalazimo 100 prezimena, što je, kada se usporedi s 3253 upisane osobe, razmjerno malo. Pronađena prezimena s brojem njihove čestotnosti su:

Vukušić (506), *Dundović* (418), *Šegota* (364), *Miškulin* (278), *Štokić* (201), *Dragičević* (166), *Mršić* (135) / *Meršić* (46), *Rubčić* (99), *Balen* (84) / *Ballen* (59), *Baričević* (78), *Bilen* (78) / *Billen* (43), *Čuljat* (59), *Butković* (56), *Bevandić* (52), *Dešić* (34), *Smokrović* (33) / *Osmokrović* (1), *Lučić* (30) / *Lucić* (6), *Turina* (29), *Babić* (21), *Amančić* (15), *Butorac* (13), *Rogić* (13), *Grubešić* (12) / *Grubišić* (11), *Vukelić* (11), *Glavaš* (10), *Hreljanović* (9), *Javorović* (9), *Borovac* (8), *Karlić* (8), *Modrić* (8), *Rukavina* (8), *Smojver* (8), *Gržeta* (7), *Pravdačić* (7), *Perušić* (6), *Lukša* (5), *Jovanović* (4), *Jurčić* (4), *Matiević* (4) / *Matijević* (4), *Perpić* (4) / *Prpić* (1), *Vujnović* (4), *Kovačević* (3), *Lončar* (3), *Marinić*

³⁵ Zapis od 31. ožujka 1878.

³⁶ Zapis od 23. lipnja 1878.

³⁷ Zapis od 28. srpnja 1878.

³⁸ Zapis od 7. travnja 1878.

³⁹ Zapis od 30. travnja 1878.

⁴⁰ Zapis od 25. ožujka 1878.

⁴¹ v. više P. ŠIMUNOVIĆ, 2006, 294.

⁴² Šimunović takva neslužbena prezimena spominje samo u kontekstu imenovanja žena, no u korpusu nismo pronašli takve primjere.

⁴³ Zapis od 29. lipnja 1878.

⁴⁴ Zapis od 29. lipnja 1878.

⁴⁵ Zapis od 1. lipnja 1879.

(3), *Milinković* (3), *Štiglic* (3), *Bakarčić* (2), *Biondić* (2), *Bralić* (2), *Marinac* (2), *Nekić* (2), *Polić* (2) / *Pollich* (1) / *Pollić* (1), *Starčević* (2), *Šikić* (2) / *Sikić* (1), *Vojnović* (2), *Albizeti* (1), *Anić* (1), *Baćić* (1), *Balić* (1), *Brausil* (1), *Devčić* (1), *Golik* (1), *Habel* (1), *Jelinić* (1), *Jino* (1), *Kacher* (1), *Keser* (1), *Kirin* (1), *Kosović* (1), *Lukanović* (1), *Martinović* (1), *Matijašić* (1), *Nathland* (1), *Olivieri* (1), *Orešković* (1), *Padjan* (1), *Paidaš* (1), *Pešun* (1), *Pilipić* (1), *Pupovac* (1), *Reichl* (1), *Stilinović* (1), *Stupčić* (1), *Škrgatić* (1), *Tomašec* (1), *Udović Kovač* (1), *Verban* (1) / *Vrban* (1).

Prezimana su u objema matičnim knjigama pisana hrvatskim grafijskim sustavom, dakle s grafemima za palatale (/š/, /č/, /ć/, /ž/, ne i /ž/, no to i ne čudi s obzirom na to da pratimo zapise od 1860. godine kada je hrvatski slovo pisat već prilično ureden, a tek je Brozovim pravopisom iz 1892. grafem [d̥] i službeno usvojen kao grafem za fonem / ž /⁴⁶.

I dok je Petar Vrbanić dosljedan u bilježenju popratnoga vokala /e/ uz slogotvorno /r/ u prezimenima *Mršić*, *Prpić* i *Vrban*, a onda i u vlastitome, prateći time jezične postavke Zagrebačke filološke škole koje su tada bile aktualne, Ivan Ivšić nedosljedan je u provođenju toga jezičnog pravila pa u korpusu pronalazimo zapise *Meršić* i *Mršić*, *Perpić* i *Prpić* te *Verban* i *Vrban*. Slična grafijska kolebanja uočavamo i u drugim prezimenima pa je tako prezime *Polić* zabilježeno kao *Polić*, *Pollich* i *Pollić*, a stara bunjevačka prezimana *Bilen* i *Balen* javljaju se i u oblicima s dvama /l/. Zanimljivo je da u matičnoj knjizi koju je vodio Petar Vrbanić zapisa s dvostrukim /l/ nema, dok ih Ivšić bilježi nedosljedno. Iako ne možemo sa sigurnošću tvrditi zbog čega je zapisivač posezao za takvim, različitim ostvarajima, pretpostavljamo da je pokušao, kada su već imena napisana u latinskome obliku, i prezimana približiti takvome zapisu. Od 1880. godine bilježimo dosljedno bilježenje ovih dvaju prezimana s jednim /l/.

I prezime *Grubišić* nalazimo zapisano u dvjema inačicama – *Grubešić* i *Grubišić*. Iako oba prezimana danas u Hrvatskoj postoje, smatramo da je riječ o zapisivačevoj omašci jer se u zapisima Petra Vrbanića javlja samo oblik *Grubišić*, dok se u Ivšićevim zapisima javljaju oba oblika, a u prilog tome govori i podatak da Pavle Rogić u svome antroponimijskome istraživanju srednjeg Podgorja iz 1961. nije zabilježio prezime *Grubešić*, već samo *Grubišić*.

Omaškom smatramo i bilježenje dijakritika u prezimenu *Lučić* za koje smatramo da zapravo treba pisati *Lucić* iz više razloga – u zapisima prvoga svećenika uočavamo samo takav zapis, dakle bez dijakritika na /c/, dok u

⁴⁶ V. više D. BROZOVIĆ, 1985, 10.

drugoga zapisivača bilježimo dvojake zapise – s i bez dijakritika. I danas zaseok Dušikravu povremeno naseljava obitelj Lucić, stalno naseljena u Rijeci, a ovo prezime, u obliku bez dijakritika, bilježi i Pavle Rogić⁴⁷.

Zanimljivo je i prezime *Smokrović* koje se u samo jednom upisu, i to kod *Matije Osmokrović* i njezina oca *Marka Osmokrovića*, bilježi s prefiksom *o-*. Prezime *Smokrović* staro je bunjevačko prezime prema kojem ime nosi i toponim *Smokrović Gaj*. Velik je broj *Smokrovića* nastanjivao selo Dušikravu, a danas su većinom naseljeni u Rijeci i široj okolici grada. U tom se seocetu, u dvorištu kuće broj 28 (110)⁴⁸, u vlasništvu Dane *Smokrovića*, nalazi kamen na kojem je upisano ime *Marka Osmokrovića*, vjerujemo istog onog koji je upisan kao otac djevojčice *Matije* u matičnu knjigu. Riječ je, dakle, o pretku *Smokrovića* koji danas nastanjuju tu kuću, a jasno je da je i etimološki riječ o istom prezimenu. *Pavle Rogić* spominje ovo prezime u trima oblicima – *Osmokruh*, *Osmokruhović*, *Osmokrović*⁴⁹ pa je vjerojatno tako i tekao razvoj ovoga prezimena: *Osmokruh* (jer je vjerojatno u kući bilo osmero djece koje je trebalo nahraniti) > *Osmokruhović* (tvoreno uobičajenim hrvatskim sufiksom *-ić*) > *Osmokrović* > *Smokrović*.

Već smo spomenuli da su od 18. stoljeća Podgorje naselili bunjevački Hrvati, o čijim su prezimenima pisali *Pavle Rogić* (1961), *Stjepan Pavičić* (1966) i *Šime Balen* (1979), koji su pokušali odgonetnuti genezu i rekonstruirati migracijsku struju Bunjevaca u podgorski kraj. Vodeći se *Rogićevom metodologijom*⁵⁰, pronađena prezimena⁵¹ iz korpusa možemo podijeliti na dvije struje:

- a) najstarija grupa prezimena stanovnika koji su došli iz sjeverne Dalmacije: *Babić*, *Bačić*, *Balen / Ballen*, *Bilen / Billen*, *Baričević*, *Bevandić*, *Butorac*, *Čuljat*, *Devčić*, *Dragičević*, *Dundović*, *Jovanović*, *Jurčić*, *Lučić/Lucić*, *Marinac*, *Matiević / Matijević*, *Miškuljin*, *Modrić*, *Meršić / Mršić*, *Perpić / Prpić*, *Rogić*, *Rukavina*, *Smokrović / Osmokrović*, *Starčević*, *Štokić*, *Tićak*, *Vukelić*, *Vukušić*.
- b) mlađa grupa prezimena stanovnika koji su došli iz senjskog, vinodolskog i riječkog primorja: *Butković*, *Dešić*, *Grubešić / Grubišić*, *Hreljanović*, *Lukanović*, *Rubčić*, *Smojver*, *Šegota*, *Škrgatić*, *Turina*.

⁴⁷ P. ROGIĆ, 1961, 311–312, 322.

⁴⁸ Na spomenutoj kući i dalje stoji broj 110 iako je nakon Drugog svjetskog rata u katastru ubilježena pod brojem 28.

⁴⁹ V. više P. ROGIĆ 1961, 310.

⁵⁰ V. više P. ROGIĆ 1961, 311–312.

⁵¹ Ondašnje se stanovništvo grupiralo "po rodovima ("plemenima") i (...) naselja najčešće dobivaju rodovska imena, koja su se najvećim dijelom sačuvala sve do danas" (Š. BILEN, 1979, 32). Tako, primjerice, i danas postoje zaseoci *Mijatovići*, *Turkesići*, *Štokić* i *Starčević Podi*, *Gornji Rupčići*, *Mršići*, *Miškovići*, *Balenska Draga*, *Marinci*, *Bileni* i drugi.

Područje župe Jablanac, naravno, naseljavali su i drugi, obično iz okolnih župa, što je onda i naznačeno u rubrici za bilješke, primjerice iz Prizne (*Starčević*), Pazarišta (*Milinković*), Sv. Jurja (*Škrgatić*, *Paidas*, *Nekić*), Kutereva (*Marinić*), Perušića (*Anić*), Kosinja (*Marinić*), Motovuna (*Matijašić*), Lukova (*Gržeta*), Karlobaga (*Jelinić*), Grobnika (*Perušić*), uz prezime (*Anton Iličić iz Raba*⁵²) ili je riječ o strancima koji su doselili u Podgorje i jablanački kraj (*Albizeti*, *Brausil*, *Kacher*, *Nathland*).

Zaključak

Analiza proučavane antroponimijske građe dviju matičnih knjiga krštenih župe Jablanac (1860. – 1895.) pokazala je relativno ograničen inventar imena, što nije neuobičajeno u hrvatskim župama koje su poštivale odluke Tridentskog koncila o nadijevanju svetačkih imena djeci, a osobito je siromašan inventar prezimena. U korpusu su česta imena deminutivnoga oblika nastala kraćenjem, što daje naslutiti da su krštenici koji su upisani u stariju, na latinskome jeziku vođenu knjigu, također nosili takva imena. Proučavane matične knjige svjedoče o društvenim tekovinama, i to o raspadu Vojne krajine i ondašnjih staleža, kao i o društvenom položaju te različitim zanimanjima stanovnika jablanačkoga kraja, a mogu poslužiti i kao osnova za rekonstruiranje rodbinskih veza. Vjerojatno najveća vrijednost ovoga antroponimijskog korpusa jesu brojna bunjevačka prezimena koja su važna za proučavanje migracijskih struja Hrvata Bunjevaca.

Literatura

Šime BALEN, *Jablanac*, Zagreb, 1979.

Mile BOGOVIĆ, Crkva u velebitskom Podgorju u prošlosti i sadašnjosti, *Senjski zbornik*, 45, Senj, 2018, 5–254.

Dalibor BROZOVIĆ, Jezična i pravopisna previranja u Hrvatskoj na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 33, Zagreb, 1985, 1–15.

Anđela FRANČIĆ, Hrvatska antroponimija poslije Tridentskoga koncila, *Tridentska baština. Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama*, ur. Blažević, Zrinka; Plejić Poje, Lahorka, Zagreb, 2016, 491–503.

Mladen PAVER – Gordan GLEDEC, *Pred zagonetkom obiteljskog stabla – priručnik za istraživanje obiteljskog rodoslovlja*, 2009.

⁵² Ime kuma, zapis od 20. travnja 1879.

Pavle ROGIĆ, Antroponimija i porijeklo stanovništva u naseljima srednjeg velebitskog Podgorja, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 2, Zagreb, 1961, 303–323.

Pavle ROGIĆ, Jurjevo u doba Vojne krajine, *Senjski zbornik*, 8, Senj, 1981, 211–228.

Luka SEMENSKI, *Arhivi i genealoška istraživanja* (diplomski rad), Zagreb, 2018.

Antun ŠIMČIK, Nekoliko grčkih riječi u hrvatskome jeziku, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 2, Zagreb, 1952, 57–58.

Petar ŠIMUNOVIĆ, *Hrvatska prezimena*, Zagreb, 2006.

Petar ŠIMUNOVIĆ, *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Zagreb, 2009.

Domagoj VIDOVIĆ, Imotska prezimena, *Croatica et Slavica Iadertina*, 12, Zadar, 2016, 41–63.

Internetski izvori

Familysearch, URL: <https://www.familysearch.org/en/about> (2019-07-01)

ONOMASTIC LOOK AT THE REGISTRY BOOK OF THOSE BAPTISED OF THE PARISH OF JABLANAC (1860-1895)*

Summary

In the paper extracted, analysed and commented on is the anthroponymic data of the people baptised in two baptismal registry books of the parish of Jablanac in the period from 1860 to 1895, which has been recorded on microfilm and available on the website www.familysearch.org.

Keywords: Jablanac, anthroponymy, onomastic, Croatian language